

O, ayuda!

Wij kennen elkaar niet. Deze julimaand zullen wij in elkaars nabijheid doorbrengen, in de historische kern van een Spaans gehucht dat Callosa d'en Sarrià heet. Ik kom alleen en ben voorbereid op eenzaamheid. Ik zoek die zelfs. Wij zijn hier om ongestoord te werken, dankzij een stichting voor kunstenaars. Negen mensen in totaal, weet ik, verspreid over vier grote oude huizen. Dat van mij heeft drie verdiepingen en een dakterras. Ik besnuffel het en keur het goed. Een authentieke tegelvloer, veel donker hout en dikke, gepleisterde muren. Zonweringen hangen over de balkons naar buiten. Op de bovenverdieping is het te heet om te werken, ik versjouw de schragentafel naar het schildersatelier, een verdieping lager. Vanaf nu zal ik schrijven in de lucht van verf en terpentijn, dat bevalt me wel. De bureaustoel hangt scheef en losjes in zijn scharnieren, velen zijn mij hier voorgegaan. Ook dat bevalt me wel.

In de smalle straten weerkaatsen de geluiden van muur naar muur. De eerste nacht lig ik lang wakker. Door de open balkondeuren hoor ik in de verte een vrouw kermen. *O, ayuda!* Onafgebroken jammert zij. *O, ayuda!* Het klinkt niet als een acute hulpkreet. Meer als iets dat we in ons hart allemaal voortdurend roepen.

De tweede dag maken wij kennis. We laten de bronzen kloppers op de deuren vallen en komen schoorvoetend bij elkaar binnen. In het pand naast mij woont Marian, een schrijfster, net als ik, en ook alleen. Ondanks de hitte is zij dik aangekleed. Zij heeft het altijd koud, zegt ze. Wollen beenwarmers, een sjaal. Het is negenendertig graden in de schaduw. Tegenover ons deelt een echtpaar (ik taxeer snel: oude hippies) het grootste huis met een jonge kunstenaar (hoge benen, lage stem). Roeland is aquarellist. Albertine beschildert zijde. Fardou werkt aan een levensgrote pop, Gigo, een lookalike van haar vriend thuis, waarmee zij hier een maand lang zal verkeren. Hoe verkeer je met iemand die niet reageert? Het antwoord op die vraag zal ze vastleggen op film en foto's, voor een installatie in een Amsterdamse galerie.

In een lager liggend straatje huist een Vlaams gezin. Twee hippe dertigers, Nicolas en Veró, allebei artdirector, met hun kinderen Zazie en Riew, twaalf en negen. Nieuwsgierig nemen we elkaar op. Zou het niet leuk zijn om vanavond samen te eten? Als we nu eens allemaal iets meenamen? Die avond eten wij op het hoogste dakterras, boven het huis van Roeland, Albertine en Fardou, onder een schitterende sterrenhemel en met uitzicht over de daken van Callosa. Omlijst door donkere heuvels, in de verte de

lichtjes bij zee. De torenklok slaat elf, twaalf ... dertien ... veertien.

Nog voor het ochtendgloren word ik wakker van een auto die de straat in scheurt en abrupt stopt voor een huis schuin aan de overkant. Een portier slaat open, harde housebeats klinken op. Een man groet, *adios!*, de auto scheurt weg. Ik hoor gerommel met een sleutel, een deur die dichtslaat. Dan begint een kind te huilen. Een vrouwenstem roept: *Egoista! Egoista!* Even later huilt ook de vrouw.

Zonder dat wij het benoemen of afspreken, ontstaat de gewoonte na de werkdag bij elkaar te komen, om een uur of acht, als de zon achter de heuvels is verdwenen en het dakterras leefbaar is geworden. Allemaal nemen wij wat gerechten mee. Ook daarover spreken wij niets af, iedereen maakt waar hij zin in heeft. Er is altijd genoeg en het is altijd lekker. In stijgende lijn doen we ons best op het eten, alsof we elkaar graag verrassen. We eten, drinken, lachen en wisselen uit hoe we die dag hebben gewerkt. Zazie en Riew bewegen zich als vrolijke visjes door ons gezelschap. Het is een wonderlijk uiteenlopend groepje, niet alleen in leeftijd, maar we voelen het allemaal: het klikt. We zoeken elkaar vrijwillig iedere avond op. Marian is de uitzondering; zij eet niet mee, maar ze weet dat ze welkom is.

Overdag wordt er hard gewerkt. Ik maak een hoofdstuk af en begin aan het volgende. In het atelier van Nicolas en Veró ontstaat het ene schilderij na het andere. Zij werken na onze maaltijden nog de halve nacht door, hun gezichten worden steeds witter. Fardou voltooit Gigo, vloekend

en rokend. Vanaf nu zit hij overal bij. We raken aan hem gewend. *Un muerto!* roepen kinderen op straat als we hem meeslepen naar een restaurant. Roeland staat steevast bij zonsopgang te schilderen op zijn dakterras. We neuriën tevreden, wat is het goed werken hier!

Het dakterras naast ons ziet er verwaarloosd uit. Op een kapotte wasmachine staat een kleine vogelkooi. De adelaar met het kapje over zijn kop past er nauwelijks in. Voor de handel, legt de buurman ons trots uit. Hij zal amper twintig zijn – een bodybuilder met een kindergezicht – en hij kan zijn ogen niet van Fardou afhouden. Zijn zwangere vrouw blijft argwanend om hem heen scharrelen. Ze heeft zorgelijke trekken en diepe kringen onder haar ogen.

De schoonheid van Callosa ontvouwt zich langzaam. Eerst zie ik vooral de lelijkheid. De manier waarop om de historische kern is gebouwd, getuigt van onverschilligheid of onkunde. Slecht onderhouden flats, ramsjbouw. De straten zijn smerig,

Het ANV vervult een coördinerende taak voor de Fundatie Knecht-Drenth, die vijf woon-werkateliers heeft vlak bij de kust in de Spaanse provincie Alicante. Hier kunnen Nederlandse en Vlaamse kunstenaars, schrijvers, wetenschappers, vertalers en musici terecht voor een werkverblijf van minimaal een maand. Deze zomer was Marieke van der Pol een van de gasten. Deze scenarioschrijfster is bekend geworden met het boek *Bruidsvlucht*, waarvoor zij in 2008 de Academia Debutantenprijs kreeg. Naar aanleiding van dit boek werd de succesvolle Nederlandse film *Bride flight* gemaakt waarvoor zij zelf het scenario schreef. Eerder maakte Marieke van der Pol een filmbewerking van *De Tweeling* van Tessa de Loo. Op ons verzoek schreef zij over haar verblijf een verhaal. Geen kerstverhaal, maar sfeervol genoeg om er op een donkere winteravond warm van te worden.

overal ligt hondenpoep. De mensen schreeuwen naar elkaar en slaan hun honden met twijgen. *La vida es un desastre*, klaagt een oude vrouw achter een vliegengordijn wanneer ik langsloop. In het internetcafé vallen de computers voortdurend uit. De torenklok doet maar wat. 's Nachts wordt ergens plastic verbrand, zodat je bijna wordt vergiftigd in je slaap. Albertine krijgt er ademhalingsproblemen door en ontstoken ogen. En iedere nacht hoor ik in de verte de onbekende vrouw kermen. *O, ayuda! O, ayuda!*

Maar op zondagmiddag wordt er op het pleintje voor het bejaardentehuis een artiest tevoorschijn getoverd. Ademloos kijken wij toe hoe Rosita Amores, een gevaarte met een pruik op en een kermisnegligé aan, het podium op stormt, de microfoon grijpt en vuile moppen begint te spuien. Ze zal tegen de zeventig zijn en heeft de grootste borsten die ik ooit heb gezien. *Mis dos buenas razones* noemt ze die en ze pakt ze voortdurend beet en schudt haar twee beste bestaansredenen in de gezichten van verukte bejaarde mannen. De vrouwen gieren het uit en waaieren zich koelte toe. Iedereen zingt mee met de schunnige liederen van Rosita. Haar pruik zakt scheef, haar energie lekt weg, evenals haar schmink, zodat je genadeloos ziet hoe oud ze is, maar de bejaarden dansen en klappen en zingen en krijgen koele dranken gereserveerd. En niemand kijkt op van onze aanwezigheid. Alles kan hier, alles mag.

We beginnen op een familie te lijken. Roeland en Albertine 'adopter' Fardou. 's Morgens nemen zij en ik Zazie →

en Riew mee naar het openluchtbad, zodat Nicolas en Veró kunnen uitslapen. Halverwege de maand gaan we met ons allen een dag naar Valencia. We slenteren door de zalen van het museum voor moderne kunst. Op de terugweg zakt Riew in slaap tegen de blote schouder van Fardou. Hij wil dat ze haar arm om hem heen slaat. “Waarom mag ik niet tegen het zachte gedeelte?” Zijn moeder Veró vindt een briefje in zijn kinderbed: *I love Fardou, kiss, kiss*. We hebben drie jarigen vlak na elkaar. We kopen hazelnoottaarten en cava en hangen het dakterras vol slingers uit de Chinese toko. Cadeaus maken we zelf en tonen ons daarin ambitieus, zodat het veel tijd opeist. Na de verjaardagen concentreren we ons weer op het werk. De gezamenlijke maaltijden blijven. “Joehoe!”, roepen we vanaf het balkon naar elkaar als we honger krijgen.

Ik ontdek steeds meer schoonheid. Wandelend naar het internetcafé hoor ik een gegons van jewelste. Het plein voor de kerk staat vol feestelijk uitgedoste mensen. Mannen strak in het pak, vrouwen in avondtoiletten. Er zijn kappers aan te pas gekomen en schoonheidsspecialistes. Men heeft er zin in. Er wordt gelachen, gerookt en gewacht. Maar waarop? Tot mijn verbazing staat in die menigte, recht voor de ingang van de kerk, een begrafenisauto met een open klep, gaaphongerig naar een kist. Ik kan de twee beelden niet rijmen en blijf staan kijken. Even later dragen zes mannen een kist de kerk uit, dwars door de feestvierders heen, en schuiven hem in de klep. Nu begrijp ik er niets meer van. In mijn Spaans-voor-huishoudelijk-gebruik vraag ik aan een Citroënfrijs toiletje waarom iedereen zo feestelijk is gekleed, er is toch een begrafenis aan de gang? Zij antwoordt: *Hay una boda después*. Kijk, kom daar maar eens om in Nederland, dat de bruiloftsgasten al klaar staan terwijl de begrafenis nog aan de gang is. Tevreden vervolg ik mijn tocht naar het internetcafé.

En dan het feest. Drie dagen en drie nachten duurt het. We hebben gehoord dat het voor de *solteros* is, een huwelijksmarkt, een heidens feest. Overdag is er zaklopen voor de kinderen. Iedereen in klederdracht, trompetten erbij, trommels. De saamhorigheid ervan ontroert me. Na zons- ondergang vult het kerkplein zich met stoelen waarop oudere dames alvast plaatsnemen, roddelend en waaierend, zodat ze verzekerd zijn van zitplaatsen als het feest losbarst. Dat doet het uren later, wanneer koor en orkest en dansers beginnen. Weer kijken wij ademloos toe. Het plein is volgestroomd. Jong en oud in klederdracht, zelfs de baby's in de kinderwagens. Wat is dit betoverend mooi.

Hypnotiserend eentonige muziek die rechtstreeks van de Moren moet komen en dan die schelle Spaanse zangstemmen ertegenin. Zodra de dansers klaar zijn, begint het hele dorp te dansen, mannen en vrouwen in lange rijen tegenover elkaar. Espadrilles aan de voeten, castagnetten in de hand. Ze kennen de passen, alle variaties, ze kennen de liederen en weten hoe ze de castagnetten moeten bespelen, een aanzwellende golf van geklepper, die mijn hart doet bonzen en mijn bloed opjaagt. En een lol dat ze hebben! Wij, vier Vlamingen en vijf Nederlanders, staan erbij en kijken ernaar. Ze doen dit zo overtuigend voor zichzelf. Weer schroeft mijn keel dicht, omdat het er zo verbonden uitziet, zo vanzelfsprekend ingebed. Geen kans dat ik ooit tot zo'n gemeenschap zal behoren, zoiets begint op de kleuterschool. Stil lopen wij door de nachtelijke straten terug naar huis, in het besef dat we iets bijzonders hebben meegemaakt. “Kijk,” zegt Nicolas, als we langs een raam komen waarachter twee mensen naar een verlicht scherm turen, “gelukkig zijn er altijd nog die plichtsgetrouw op internet naar porno blijven surfen.” Maar als het leven hier zo verbonden is, denk ik even later in bed, waarom roept die vrouw dan elke nacht om hulp? De laatste week breekt aan. Ineens is onze tijd begrensd. Mijn tweede hoofdstuk is op de helft. Het atelier van Nicolas en Veró staat vol schilderijen die niet af zijn. Fardou moet haar intiemste scènes met Gigo nog opnemen. Roeland schetst nog snel het openluchtbad, “voordat we er niet meer komen”. We werken tegen de klippen op, want thuis zal het gevecht om concentratie weer beginnen. Op de laatste dag maken we een uitstapje naar Guadelest, een dorpje hoog in de bergen, toeristisch, in tegenstelling tot Callosa, en op het eerste gezicht veel fraaiër. Er is een magnifiek zwembad waar we gretig in duiken en zo brengen we onze laatste uren samen door, omringd door hoge rotswanden waar witte duiven en kleine roofvogels in en uit vliegen. Spanje is machtig mooi, denk ik, drijvend op mijn rug, en het leven ook. Morgen zullen we afscheid nemen. We kennen elkaar nauwelijks. We waren negen vreemden die elkaar hebben ontmoet. Meer kun je misschien niet verlangen.

Die nacht word ik wakker van een sirene. Blauw zwaailicht scheurt het donker uiteen. Ergens moet een ambulance zich in de nauwe straten hebben gewurmd. Het duurt even. Dan rijdt de ambulance weg en valt de stilte in. ←

Twaalfjarig Bestand na veertig jaar Nederlandse burgeroorlog

Vierhonderd jaar geleden werd op 9 april in Antwerpen het Twaalfjarig Bestand tussen de Spaanse monarchie en de Verenigde Provinciën door bemiddelende diplomaten en vervolgens door de gevolmachtigde gezanten van beide partijen ondertekend. Het verdrag maakte tijdelijk een einde aan de Nederlandse burgeroorlog en opstand tegen Philips II van de Spanjen (†1598), die veertig jaar eerder onder de hertog van Alva was losgebarsten. Na diens vertrek volgde de koninklijke regering een dubbele strategie: onderdrukking van de rebelle door wapengeweld, en pacificatie en amnestie door onderhandelingen.

Scheuring

Wegens de onwil van de koning om godsdienstvrijheid te bespreken bleven de vooruitzichten op een vreedzame regeling tussen het Spaanse Nederland en de opstandige landsdelen (vanaf 1588 een confederale republiek van 'gheunieerde provintiën') gering. Door de voorwaardelijke afstand van de Nederlanden aan de Aartshertogen Albert en Isabella (1598) ontstond echter de verwachting dat de overal gehoorde verzuchtingen tot onderhandelingen over hereniging van het land zouden worden gehoord.

Op het ogenblik dat de staatse opperbevelhebber Maurits van Nassau de Spaanse troepen nabij Nieuwpoort op 2 juli 1600 een verrassende nederlaag toediende, vonden in Bergen op Zoom de eerste bilaterale besprekingen tussen beide Nederlanden doorgang. De aartshertogelijke delegatie werd er geconfronteerd met een weinig bemoedigende positiebepaling van Oldenbarnevelt, de belangrijkste politieke leider in de Republiek: uitzetting van de Spanjaarden, gewetensvrijheid in het herenigde land, volledige onafhankelijkheid en afwijzing van de Aartshertogen als Nederlandse vorsten vanwege hun slaafse afhankelijkheid van Spanje.

De Republiek beoogde nog altijd de herovering of terugkeer van Brabant en Vlaanderen, want tot hun verovering door het koninklijke leger waren beide provinciën Philips II blijven bevechten in het kader van de Unie van Utrecht. De gedachte aan de hereniging met de Waalse gewesten was daarentegen allang opgegeven. In de toenmalige beeldvorming genoten zij een slechte reputatie vanwege hun verzoening met Philips II en de rooms-katholieke landskerk-dwangkerk (1579). Kroniekschrijver Emanuel van Meteren schreef in 1608 de scheuring van het land toe aan de 'onbehoorlijke handelinghe der Walen'.

Omdat Hugo de Schepper zich niet kon verenigen met enkele redactionele toevoegingen in zijn bijdrage in *Neerlandia* (2009, nr. 3, pp. 10-12), heeft de redactie besloten om zijn bijdrage (met landkaart) opnieuw te publiceren. De redactie biedt de auteur hierbij haar excuses aan voor de ontstane ongemakken.

Pacificatie

Ondanks de gewapende strijd bleven aan beide zijden signalen weerklinken van bereidheid tot hereniging door pacificatie. Ten gevolge van het verbod van Philips III (†1621) met de 'ketterse rebellen' te onderhandelen, werden de pacificatiepogingen telkens gefrustreerd door de Spaanse hofhouding van de Aartshertogen, die haar instructies rechtstreeks uit Valladolid of uit Madrid ontving. De steun van buitenlandse mogendheden aan de Nederlandse opstandelingen en de Hollandse bezettingen van Spaanse kolonies overzee maakten van de *Guerra de Flandes* overigens een steeds omvangrijker internationaal conflict, wat de pacificatie niet eenvoudiger maakte. Wegens de liquiditeitsproblemen en de desastreuze toestand van 'commercie' en openbare veiligheid in het Spaanse Nederland was de vredeswil daar sterker dan in Holland en Zeeland, waar intercontinentale scheepvaart en handel al sinds de jaren zeventig sterk waren aangetrokken.

Onderhandelingen

Pas nadat Philips III en zijn hof, mede vanwege het naderende staatsbankroet in Spanje, de uitzichtloosheid van hun oorlog tegen de opstandelingen ingezien hadden, toonden zij bereidheid tot onderhandelingen. Ook de Republiek ontdekte de grens van haar mogelijkheden. →